

A megpróbáltatás.

— Beszélyke spanyolból. —

Gróf Alonzo de Torrajeda V. Fülöp uralkodása alatt Mexikónak alkirálya vala. Miután husz évet az új világban töltött, ismét vissza akart térni hazájába. De mivel a gróf nemcsak hű alattvaló, hanem egyszerű szavaként és tapasztalt kormányzó is volt, a király eleinte nem akarta elfogadni lemondását és a gróf barátai csak nagy nehezen vihették keresztül hazahívását.

Mexikóban szerzett nagy vagyonával vissza tért Spanyolországba, hol Valencia tartományban gyönyörű fekvésű kastélyt választván lakhelyül, szabad idejét egyetlen leánya nevelésére fordította.

Donna Eleonora akkor tizenöt éves volt. Mandola metszésű, buzávirág szemű szemeiből angyali lelkének szelidsége tükröződött vissza s arcának bájos szépsége és gyönyörű termete csakhamar meghódította Valencia lángszívű fiatal gavallérjait. »Jaj, beh szép,« sóhajta fel mindenki, a ki látta.

De midőn ébenfa színű hajában a gyémántok ragyogának, hattyúnyakát a legritkább gyöngyök szíre s a legdrágább karpereczek vöröskörül lilomkarjait, imádói e kiáltásban is egyesültek: »Jaj, beh gazdag.«

Napról napra szaporodott kérői tömege a királyság dícsavágyó, lovagias leventeségének irágjából.

A gróf azonban, kit szeretett nejének váratlan halála a legmélyebb gyászba borította, nagy lelki aggodalommal nézte az önző hadjáratot, melynek tárgya Donna Eleonora volt. Egyedül leánya boldogságát óhajtá s megrezzent szíve e sok fiatal kérő láttára, kik lovagias és tiszta erkölcsű fellépésök árca alatt a legrutabb szenvedély és erkölcselenség sötét árnyékát látszanak rejtegetni.

Ily szomorú gondolatokba elmerülve, maga elé hívatta egy nap első házitisztjét, Miguel de Salverát. Ez sajátképen egy madridi borbély volt. De mint minden spanyol borbély, ő is nemes embernek mondá magát s apja neve említésénél egyszer sem felejté el a »Don« szó alkalmazását.

E gyengeségén kívül Miguel derék, ügyes és okos ember volt, s ezen — még Spanyolhonban is ritkán előforduló, — tulajdonságok következtében a gróf inkább barátjának, mint szolgájának tekinté.

— Miguel — mondá neki — leányom férjhezmenetele komoly aggodalmakat költött atyai szivemben. A kérők tömegéből három tűnik ki

csillagként, mint legjelesebb, legelőkelőbb. De a jó hírnév dacára, melynek e három lovag örvend, igen nehezen tudnék leányom sorsa fölött határozni. Az első a medinai herceg unokatestvére, Don Alvar de Cacerez; a második Marquis de Santa Cruz, fia az első miniszternek; végre a harmadik

Miguel urának e szavain egy kis ideig gondolkozott; aztán fejét meghajtván, így felelt:

— Don Alvar, a Santa Cruzei marquis és az alcantárai lovag legtitkosabb szokásainak és tetteinek kipuhatolására csak egyetlen módot tudok. Sajátságos mód ugyan; szokatlan, tán nevetséges

is, de mindamellett helyesnek találom. Kegyelmed tudja a majomnak — e furcsa állatnak — szokását; mindent; a mit lát, ugyanannyi, sőt gyakran több pontossággal utánozza. Donna Eleonorának van egy ilyen majma, ez pedig aligha nem okosabb egy salamancai mágisternél. Tegye lehetségessé, hogy a majom a három kérőnél tíz-tíz napot tölthessen. A három urfi szándékunkat nem fogja ki találni.

A gróf az emberismeret ez új nemén nagyot nevetett; mindamellett megbízta Miguel, hogy terve kiviteléhez a szükséges előkészületeket tegye.

Miguel nem vesztett időt s Gaspardót (ez volt a majom neve) olyan állapotba helyezte, hogy a medinai herceg unokatestvérénél megjelenhessen, mert ő volt az első, kinél e sajátságos kém működését megkezdeni hivatva volt.

Miguel a majmot tetőtől talpig piros bársonyba öltözteté s egy felkötött karimájú arany paszományos kalapot, mint a minőt akkori időben a nemesek viseltek, nyomott a fejére, mely őt egész ismerlenné tette. A mint a készülétek meg voltak téve,

s Don Alvar de Cacerez a majom látogatásáról értesített, befogtak egy hintóba, mely a majmot a medinai hercegek ősi várába vitte.

Don Miguel nem csalta meg eszméje: a majom egy perczre sem hagyta el a herceg rokonságát. A tíz nap letelte után eljött érte a gróf tisztje; a majom nagy nehezen vált el új barátjától. A mint a grófi kastélyba értek, éppen vége lett a vacsorának; számos vendég kelt fel a gazdagon megrakott asztaloktól. Alig hogy a szabad lábra helyezett majom a telt poharakat, üvegeket stb. megpillantotta, rögtön ott termett az asztalnál s a lakoma maradványát maga körül gyűjtve, fel nem kelt mindaddig, míg másnap virradóra kimerültsége és részegsége arra nem kényszeríték, hogy piros bársony ruhájában, lovagkalapostul ágyba dobja magát.

Eleonorának édes atyja tanuja volt Gaspardo ez orgiáinak.

— Belátja kegyelmes uram — szóla hozzá Miguel, — hogy leánya egy pazarlónak s tivornyázónak, mint a milyennek Don Alvaro bebizonyult, áldozata nem lehet. Olyan férfi, ki az egész éjszakát asztal mellett, boros üvegek közepette tölti, nem méltó arra, hogy

HAZANK FÖLDJE: AZ ABALIGETI BARLANG.

egy alcantári lovag. Apját, Don Manuel de Ortizt e napokban tenger-nagynak nevezték ki. Fiának kilátása van Mahon tartomány kormányzóságának megnyerésére. Adj tanácsot; meg lehetsz győződve, hogy minden kívánságom egyedül leányom boldog-

HAZANK FÖLDJE: A GYLKOS-TÓ.

ságára irányul. Találj ki eszközt, melynek használásával e három fiatal ember megítélése lehetségessé tétetnék, mert Eleonorának egy méltatlannal való összekötése a legsúlyosabb csapás volna, melyet a sors reám mérhet.

Donna Eleonora szeresse. Ne gondoljon tehát többé Don Alvarra. Holnap a Santa Cruz Marquis kerül sorra. Adja isten, hogy szerencsésebbek legyünk ő vele.

Másnap ugyan oly módon, mint az első ízben, a majmot a miniszter fiához vitték, kit szintén egy percre sem hagyott el. Tíz napi ottléte után visszahozták. Megérkezése után rögtön a terembe sietett, melyben a játékasztalok álltak. Sok eleganciával egy székbe ereszkedett s a kártyákat elővéve, keverte s körüladta azokat. Aztán úgy tett, mintha pénzt keresne, de — nem talált semmit!

— Uram — mondá akkor Miguel a grófhhoz — a fiatal marquis sem ér többet Don Alvaronál. Kártyás és adósságcsináló. Most tehát az alcantárai lovaggal kell megkisértenünk szerencsénket!

Gaspardó ennél is eltölté a tíz napot. A mint ez urfitól visszakerült, minden nő előtt, a kit megpillantott, térdre borult, meg akarta ölelni s kezét lábát kezdé csókolni.

— Dejszen — szolt Miguel — a lovag ur még kevésbé nyerte meg tetszésem, mint a két első. A bájos Donna Eleonora egy tivornyázó korhely, egy kártyás és pazarló s egy kéjencz üldözése elől menekült meg. Kegyelmed tiszta gondolkodásu, balítéletektől ment ember. Ime tanácsom: Azon fiatal művészt, a ki nemrég oly híven lefestette Donna Eleonorát, gyakran látom Eleonora kedvencz sétatályaiban sóhajtozva ülni. E fiatal ember egy derék tengerész fia, neve: Fernando Salviarez; édes atyja mint hajós kapitány kitüntette magát a Portugália elleni háboruban. Szép tehetségei vannak; jelleme aranytiszt. Egyetlen hibája van: szegény. Adja ő neki leányát. Donna Eleonora szeméi előtt sem közönyös e művész. De daczára a jó hírnévnek, melynek örvend, hozzá is elküldjük Don Gaspardot, az igazság e legtisztább tükrét.

A majom a művésznél is töltött tíz napot; de mikor visszajött, egészen meg volt változva; rossz szokásait elhagyta s egyebet sem tett, mint hogy egy embert utánzott, ki egy képet fest, s munkáját csak azért szakítja néha félbe, hogy egy arczképet csókjaival elborithasson.

A gróf, kit e fölfedezés örvendetesen lepett meg, a fiatal művésznak adta leányát. Miguel de Salvera, a castiliai nemes gazdag jutalmat nyert. Don Gaspardo, ki öntudatlanul mint házassító szerepelt, s urnője boldogságát megalapítá, Eleonoránál maradt élte fogtyáig.

A boldog házasságok száma bizonyára szaporodnék, ha a majom-nemzetség e fajtája nem lenne oly ritka!

MARCIÁNYI GYÖRGY.

Simon báty' és családja.

— Toróczkói életkép. —

I.

A magas »Székelykő« virányos aljába Lakott Borka néne, Simon báty' leánya, Szép Toróczkó város szülte és nevelte, S benne Borkó néne nyugodalmát lelte.

Nem vala dúsgazdag sem apja, sem anyja, Alig volt kecskéje, pár »eméje« s »kanja« De volt ám a férjnek becses mestersége, Fogékony esze is minden jóra, szépre.

Verőcs kovács volt a derék Simon bátya, — Még az édes apja tanította rája — Nem is feledheti, sokszor emlegeti, Hogy keveset, s mégis sokat hagyott neki.

— Néhány »cserge«, »févaj«, ¹ rókabőrös mente — Bátyja ezeket is a garatra kente; Pár sovány »cziczula«, mik nagyokká lőnek, Egy elkopott sajtar »kecsketej-fejőnek.«

Ezeket »testálta« édes apja neki, — Még ott virágoztak tán jó anyja »széki« Sarga liliummal, kékszin tulipánnal, Fekete levéllel, zöld bazsarózsával.

Ezek is »lekoztak«, csak az oldalában »Fehér, zöld és piros« áll hervadó lábán. (Látszik »a kinját is!« egy német festette, Ki a »mesterséget aligha értette.)

¹ Párna (»fej-alj«-ból.)

Ennyivel, s nem többel, birt hát Simon bátya, De meg volt »apjától tanult tudománya,« Melyet nem adott vón' »Klócza birtokáért« — Felesége másként gyűjtögetni ráért.

Ott a fonó, szövő, meg »botóka-munka« ¹ — Sára néne soha egyiket se unta. Mindenik segített, hozott a konyhára, — Ily munkáknak régen meg volt ám az ára!

Látva Simon bátya, hogy a sors mint kedvez, — Mást is talált kérni egykor az élethez, S lám szerencsés ember! — »ki hinné el már ma« — Egy siró leánykát fogott ki a bába!

— Nosza »elbeszél«, a kik arra járnak: »Szaladj haza Simon »szaporán,« mert várnak — Nem is feleséged, nem is csak a bába, Igen »vékony hangu kántor« van a házba!

Simon is azonnal felkelt egy heverőt, »Fogót« nyom markába, indítja a »verőt« — Maga pedig gyorsan hazaszalad nyomba: »Repülj hát kis jányom ölelő karomba!«

Oda is reptül az, megöleli szépen, Csókolja, hol éri: fejtetőn vagy képen, — Tán agyon ölelné kedves-édes apja, Ha kezéből a vén bába ki nem kapja.

Elterjed azonban az »ujszülött« híre, Jönek a szomszédok, látni: »vajjon sir-e?« »Fürge menyecske lesz!« — jegyzi meg »Jót néne« ² — »Bizen« ³ olyan málé még nekem se kéne! Nyomatékok adni »Ila-néne« ⁴ mondja, S nézi a tükörbe: vaj' hogy áll a kontya?

Pár nap múlva aztán felkél a menyecske, Hogyne, mikor »téljével táplálta a kecske«? A »kicsi« az emlőt szinte már harapja: Borka lesz a neve, szól az édes apja S átadja a három »dus« ⁵ keresztanyának, A kik ezen tiszte készen ott valának. Öbbe kapják azok, elviszik a paphoz, Mert nem lehet tudni, mit a jövő nap hoz! Kereszteli a pap, adott neki nevet, S hogy fejét leönték — Borka szinte nevet. »Fürge kis leány lesz« — jegyzi a ravasz pap, Tudja, hogy szaváért egygyel több garast kap. Megköszöni aztán, vendégi eljőnek, Dicsérik tartalmát a nagyszerű »főnek«; Mikor hazaérnek, otthon lakzi várja, Elég ital van, bár nem foly a bor árja — De azért örülnek, de azért vigadnak, S a multság mellett szinte megvirradnak.

Ekép Simon bátya leányát felavatja S be van telve majdnem minden gondolatja, Csak azt várja még, hogy cseperedjék, nőjen, S anyjától tanulván — botókázzon, szőjen.

II.

A hetek rohantak, siettek az évek, Simon báty' napjai mindegyre telének. Meglehetős nagyra nőtt kicsi leánya, Vigyázott, hogy tyukot ne csapjon a kánya. Már hasznát is vették különben szegénynek: Tudott a »kandárból« zsirt venni — lepénynek, Örizte a kecskét, őrizte a búzát, — Meg is kapta ezért mindenkor a zúzárt! Nagyobb lett azonban még ennél is Borka, S az apja ételét mindennap kihordta Egy nagy »porzsolóba« rakta Sára néne, Hogy elférjen benne a »pecsenye lére«. ⁶ (Máskor Simon bátyát más eledel várja, »Orda-levesse« vagy »turós domikája« ⁶ Előbb »döfögette« ⁷ aztán »kalányolt« — Majd bekaptá Simon, »azt se tudta hány volt« Szerette az anyja, volt ruhája három, — Mindig így szoltá: »aranyos kis lányom!« — De ha kárt tett, mégis haragudott rája: »Takarodj, nem nézlek rúrt, beste leánya.« Nem sokáig tartott azonban haragja, Mert mjdön a nap a delet meghaladja

¹ Kötő-munka; innen botonázni=kötögetni. — ² Juditnéne, — ³ Bizony. — ⁴ Ilona-néne. — ⁵ gazdag — ⁶ Csakis Toróczkón és a hasonló szokásu Toróczkó-Szentgyörgyön divó ételek. — ⁷ Miután az ételeket igen zsírosan készítik, a felszínét először kenyérrel lemartják L. Orbán Balázs: »Szék. föld leírása« V. köt. »Toróczkói szokásokról«.

Ültetni palántot, borsót avagy lencsét Borka nélkül Sára »nem próbál szerencsét«. Este pár legény is »leánynézni« megyen Hazához — s ilyenkor haragudni szégyen. Elfogadja őket, leülteti Borka, — Addig hadd szoruljon Sára néne torka! Beszélgetnek szépen, most már édes anyja, »Csak azért haragszik: mért durrog e kanja?« ¹ S elfeledi leányát, elfeledi házát —: »Szegény leány úgy is megadta az árát!«

»Betöltéd már Borka a tizenhét évet, A szomszéd Istókja feleségül kéret — Itt hagysz immán minket, jó kis jányom, Borkám.« — Szóla Simon — s hangja elakadt a torkán. »Összeborultanak« erre mind a hárman, — »De hisz' — mondá a lány, abban nem nagy kár van — Mert hát derék legény, az ám! Istók bátya: — Nevét is felírta a Csepegő-Várba! ² —«

— Nem bánja az anyja, engedi az apja, Igéri, hogy tőle egykor »jussát kapja« — Mindenik egyezik, nézik a lányt hosszan, — Majd az utcaajtó lassan, halkan koccan.

Bejött már a násznagy, a menyasszonyt kéri, Hogy jó helyre viszi, biztosan igéri, Szerény a tűzhelye, kicsiny is a háza — De jól elférnek ők ketten is egy házba...

Feltették a ládát, indul már a menet — Látja a lány anyját — s két könyező szemet. — Még egyszer apja is kebelére zárja, S elborítja arczát kétes könyek árja. . .

Elhangzott az eskü: »Isten úgy segéljen!« Székébe megy vissza a menyasszony szépen. A vég esküszóra felhangzik az ének: »Milyen jól esik ez menyasszony szívének!«

Hazamennek aztán, s kezdődik a óta, Huzza Lányi »főből« — (nincs előtte kóta) Foly a táncz; a »purdék« addig »muzsikálnak« Még rájuk nem kerül serege a tálnak. Akkor ők is esznek, elhallgat a zene, Poharat is emel valamelyik »cene« ⁴ Főlkaczag a vendég, azután jó »Csóró« Ingerli a »vőféj«, mert leve se forró.

Majd vacsora után újra tánczba megyen Nagya meg kicsinyje — s járják jó serényen. »Frissen forog« Istók, soha ki nem fárad — »Nem azért járta meg a Csepegő Várat!« — Majd csak reggel felé oszlik el a népség, Azután két napig tart még a vendégség — Ha ez is lejára, »új menyecske« leszen Borka, s a fejére piros kontyot téssen.

III.

Tisz esztendő mult már, hogy együtt is élnek, Együtt osztották meg hidegét a télnek. Apját, anyját régen letették a földbe — Nem sokat örökölt az ifju pár tőle. Hanem azért Borka néne megsiratta, Épen mint az apja, mikor férjhez adta Koszorút is kötött »öregi« sirjára — S »emlékezni róluk« gyakorta kijára. Gyakran fénykorára tért meg gondolatja, Hogyha tán hiányzott betevő falatja — Nem volt még gyermeke, »csak egyedül maradt« ⁵ — Hej sokat szenvedett tíz esztendő alatt!

Szegény bányász-munkás a jó Istók bátya, Mennyit dolgozik, csak Borka néne látja; Hetekig ott »guggol«, hetekig távol van, Kedves felesége várja a távolban.

Meg is jó nagy néha egy kora vasárnap — Tudja, hogy reá most szívzakadva várnak. Megyen, rohan akkor, alig-alig várja, Hogy neje könnyével fogjon össz' könyárja. — Hazaért. . . Ezerszer jobban dobog szíve, Hgyha tárt karokkal siet elé híve. Ugy megsirnak-rinak, csókolja, öleli — Borka néne szíve boldogsággal teli. . .

¹ Sertése. — ² Szójárás. — ³ A Csepegővár egy olyan hely a Székelykő oldalában, hová csak merész legények képesek nyaktörő utakon feljutni. — ⁴ Czigány. — ⁵ Szójárás.

— Majd aztán párjával a templomba mennek,
Imádkoznak egymás javáért Istennek.
Tiszteletes urtól sok szépet tanulnak
»Irgalmasságáról a Mennybéli Úrnak!«
Hazamennek onnan — s otthon édelegnek
»Üss fejére Istók valamelyik szegnek!« —
S megnézik a bizót, a tejelő Szilajt —
»A sövény kerítés esztendőre kihajt!« —

Hideg ősz borult már a letarolt tájra,
Elzúgott a zápor patakoknak árja.
Mégárgult, lehullott levele a fának —
Borka asszonyt is elsárgítá a bánat.
Ott feküdt kórágán, ott feküdt fehéren!
Nem pirult már arcán a szüzi szemérem.
Fia lett szegénynek — s úgy várta az apját,
Hogy lássa mint örvend, ha kezébe adják.
Jött is — kissé később — azaz, hogy csak hozták.
Hideg tetemei darabokra oszdvák...
Beviszi a szekér szomszéd udvarába —
Igy parancsolta ezt K a r a k i n é bába.
Szegény Borka nén' a valót nem is sejtí,
A bába könnyeit ruhájába rejtí —
— Mert ha megtudná most szegény Borka néne
Fájdalma szívében aligha megférne.

— Mikor a veszélyen túl van már az asszony,
Szólal meg a bába, hogy sebet — fakaszszon;
El is van temetve, el is van feledve,
Csakhogy Borka nén' is oly gyorsan feledne!

Előbb »kerülgetve« beszéli a bába —
Később: Lajtorjáról csuszott le a lába,
A mint vaskövet a bányából emelte — —
Végül: Aztán csendes nyugodalmát lelta...

Szegény asszony fejét sok életgond nyomja —
Ezzel is megszokott a sok mellett Borka.
Gyermekeiben volt még egyetlen reménye
Ezt is elrabolta kebléről a »Bérge«.¹

— Mint midőn az ifju, csermely és a lepke
Együtt lejtének a vadonból ligetre —
S változván a pálya: ifju, lepke térnek,
Iránya megmarad a csendes kis érnek:
Elmaradt Borka apjától, anyjától,
Elmaradt férjétől, egyetlen fiától —
— Nem számított többé földi örömökre —
Elfogyott apránként tehene és ökre,
Végre az utolsó falat is feljára —
Alig maradt kevés a koporsójára.

— Harangoznak immár: »asszonyok harangja«,²
— Reszket a szív belé, — olyan bús a hangja.
Indul a gyászmenet... temetési ének —
— Borka elé régi ismerősök jönnek — — —

— — — Tengerbe ért az ér, végsőt csörög árja:
Borkát szemfedője porhonába zárja.
— Elnémul a harang — elnémul az ének —
Lent a föld üreben, övéi körében
Csendes nyugta lett már Borka nén' szívének.

GYÖRFFY JÓZSEF.

PAZÁNK FÖLDJE.

Az abaligeti barlang. — A Gyilkos-tó.

— 700. lap. —

Egymástól távol fekvő, de egyaránt érdekes két természeti ritkaságát hazánkunk mutatják be mai számunk képei. Az egyik — a nagy cseppkő-barlang — Abaliget Pécs-környékbéli magyar ajku helység nevezetessége. Egy pap fedezte föl, miért is »pap liká«-nak nevezi a köznép. Husz öl hosszú előtornácából, melynek talaját jéghideg víz borítja, keskeny nyíláson boltozatos ürbe jut a látogató. Ennek belső nyílása óriási — öt-száz öl hosszú — barlangba vezet. Roppant sziklatömegek alkotják a természet e nagyszerű templomát. A cseppkő bizarr alakokkal vonja be hatalmas falait. A víz örökös zuhogással rohan a barlang közepén levő mély üregbe. Mesterségesen alkotott lépcsők s csontmaradványok bizonyítják, hogy itt valaha emberek is laktak. A néphit szerint a tatárjáráskor volt e barlang menekülő magyaroknak menhelye.

Baranyából helyezték át magunkat képzeletünkben a Székelyföld egyik legkiesb vidékére, Gyergyóba.

1. A temető. Valószínűleg a 48-as évek előtt Toroczkón lakott németektől maradt »Berg« (hegy-) től eredett. — 2. a nők számára Toroczkón külön harang van.

Sz. Miklóstól a festői Békény-loka völgyön, majd az Ujut pataka mentén haladva, a meredek Vereskőre érünk s élvezve az e vizválasztó hegyvonalról nyíló felséges kilátást, uttalan rengetegben, meredek szirtfalak közt s olykor a Likas patak medrében haladunk tovább, míg nem egy sziklaoszlopok alkotta folyosó elvezet a Gyilkos-tóhoz, a székely havasok egyik legmegragadóbb tüneményéhez. Még nincs fél évszázada annak, hogy a természet szüntelenül működő erői e tavat megalkották. Havasi tér volt előbb helyén, s a Likas és Gyilkos patak egyesült annak virágai és mohái között, mignem 1837-ben két összedőlt hegyfok sziklagáttal zárta el a völgyet s a két pataknak évekig odatorlódo vize megalkotta a Gyilkos-tavat. Képünk a tó keleti oldalát tünteti fel, a mellette elnyúló Gyilkos havassal, melynek alját sűrű nyír és fenyő-erdő borítja, míg kopár tetején hófehér márványként tündöklő mészkő sziklák festői csoportozatokká tornyosulnak. A völgyben előbb tenyészett fenyőfák csucsaí még most is kimeredeznek a tó tükre fölé, mohával és kuszó növények indáival összekötve, melyek közt tarka barka vízi növények gazdag színvegyületben pompáznak. Oly érdekes látványt nyújt a természetnek ezen egészen új alakítása, a minővel még a sveiczi tavak környéke is alig kínálkozik. Ezeren és ezeren látogatnák meg, ha a külföldön lenne. S mert a mienk, csak nagy ritkán, csak elvétve téved a székely havasok e csodaszép rejtekébe egy-két utazó.

Temetőben.

Kiviszik a sirba. Halkan zeng az ének,
Hangos a sírása megtört özvegyének,
»Olyan szép volt élve.«...
Beláthatlan népség kíséri ki végig
Letenni a mélybe.

»Mért hagytlál el minket.« »Édes Atyám.« »Férjem.«
Megtört szívvel sirnak olyan hosszan, mélyen.
Koszoruzott sirja
Lassan ereszkedik le az ádott mélybe,
S úgy zokognak sirva.

»Nem halhatott még meg, oly boldog volt vélem...
Adjátok őt vissza, adjátok őt nekem...
Ki visel ránk gondot?...
Mért nem nyugszom veled, mért nem fekszem ott lenn.«
S gyermekére omlott...

Annyi buzgalommal zengi a nép ajka:
»Irgalomnak atyja könyörülj meg rajta.«...
S oly szépen szól a dal.
Az Isten szolgálja imádkozni kezd el.
Tiszta áhitattal.

Este van. A napnak utolsó sugára,
Lassan ereszkedik le az égő tájra,
A népség elszéled.
A temetőkerben csendes lesz már minden,
És kihal az élet.

Ujjonnan felhányzott sirhalom tövében,
Özvegyasszony s fia imádkozik mélyen
Csendes zokogással,
Igaz hívő hittel, összetett kezekkel,
Néma megnyugvással.

Ij. Jakab Péter.

A szerénység.

— Sebesztha Károly-tól —

A lélek legszebb s leghálásabb tulajdona. Egyrészt a megelégedés s boldogság talpköve, másfelől az emelkedésnek, az egyéni én érvényesítésének leghatalmasabb eszköze. A szerénység, vagyis igényeink mérséklése, önérzetünk fékezése, mások érdemeinek méltányolása azon tulajdonunk, melylyel mások jó indulatát, tiszteletét és bizalmát kiérdemeljük. Pedig egyiniségünk érvényesítése nem egyéb azon hely betöltésénél, melyre bennünket polgártársaink bizalma érdemesít.

Az életmódban és igényekben nyilvánuló szerénység egyedüli sarkköve a megelégedésnek és boldogságnak. Mert igaz marad ugyan a nagyra-vágyók jelmondata: »a ki mer, az nyer«, de azt még Milton ördöge sem meri állítani, hogy a nyereség volna a boldogság. Ez csak élesíti keblünk azon izgató érzését, mely a sátán s szavaiban tükröződik vissza: »jobb a pokolban elsőnek, mint mennyben másodikként lenni!« Ezt végkép kiirtani ke-

lünköl: a valódi, oly soká hiában keresett bölcsesség köve. Az a d' Etranguet kisasszony, ki Henrik csábításainak szilárdul ellenáll, a szerény pártát tübbre becsüli Pompadour gyémántjainál s a szerelmes király azon kérdésére: »könyörgöm, mondja meg, miként lehet a kegyed birtokához jutni?« nyugodtan feleli: »Az oltár előtt!« birtokában volt e könek s ez egyetlen jellemvonása érdemesíté reá, hogy a történelem tisztelt nőalakjai között méltó helyet foglaljon. Dicsőült Eötvösünk szavai: »Nem a helyzet, de annak felfogása tesz bennünket boldoggá vagy boldogtalanná« — megérdemelnek hogy Chilon »Ismerd meg magadat!« mondásával együtt véssenek a templomok homlokzatára. Pedig csak a szerénységet hirdetik, melynek birtokában nemcsak eltűrhető, hanem le is küzdhető minden helyzet. Mendelssohn, a bölcsész mint könyvvivő szolgált egy korlátolt elméjű kereskedő-nél. Egyik barátja részvételt szolítja meg: »Mégis igazságtalan a sors, hogy ön, oly eszes ember, kénytelen ily butát szolgálni.« »Igaz van a sorsnak — feleli a bölcs — mert ha én lennék az úr, én őt nem használhatnám!« És kétszeresen igaza van Mendelssohn-nak, hogy a sorsot nem engedi kárhóztatni, mivel a tények naponként ismétlődő czáfolatlan logikája bizonyítja, hogy a sors mindenkit egyaránt felkarol s nincs ember, kinek életében ne nyújtott volna alkalmat érvényesítenie önmagát. Ha nem tette, saját hibája. Vagy elsiklani engedte a kedvező alkalmat, vagy ügyetlenül ragadta azt meg. Képességet szerénység sohasem ölt meg, sőt mindenkor fokozta annak értékét. S ha volt valaha ember, ki szerénységét okolta bajaiért, úgy az nagyon tévedett s a hülyeség fogalmát zavarta össze a szerénységével.

A szerénységből kivetkőzött lélek az emberi boldogság alapfeltételét, a nyugalmat nem ismeri. Az indulatok, a szenvedélyek izgalmai ostromozzák s még ha elérte is vágyainak célját, drágán vásárolta azt meg: a visszahozhatlan lelki-nyugalom árán. Bel-Isle írja: »Huszonhat éven át nem volt egyetlen nyugodt éjszakám a miniszteri szék után való vágyás miatt,« — de hogy a bársonyszék visszaadta volna nyugalomát, arról seholsem emlékezik meg. S vele egy huron pendül a világ valamennyi nagyra-vágyója és nagyralátója, kiket mások babérai aludni nem engednek s kik még önmaguk iránt is azt a nagy hibát követik el, hogy céljaik elérésére vajmi gyakran nem a legjobb eszközöket használják.

Az emberi léleknek sok kiváló tulajdona van, melyekkel társaira hatni, azokat rövidebb-hosszabb időre magához lánczolni képes. De ezek egyike sem mérközhet a szerénységgel. A teremtvész geniálitása önkénytelen bámulatra ragad, a humor, az élcz akaratlanul vonz, a maró guny ereje visszarettent, az önérzetben gyökerező határozott föllépés imponál; de ezek hatása mindenkor rövid tartamu, ugyszólva pillanatnyi. Tartós, benső tiszteletre csak a szerénység kész.

Tekintsünk csak szét saját ismerőink körében, vegyük kutatás alá szívünk érzelmeit s meggyőződünk, hogy önkénytelen, benső tisztelettel csak annak adózunk, kit szenvedélyei el nem vakítanak, ki ambíciót el nem árul s ki mások érdemei iránt mindenkor elismeréssel adózik. Már Aristoteles úgy ítéli meg a valódi férfit: »jó s balszerencse közt higgadtan viseli magát, hallgatag, kevés az, a mivel törődik, magáról vagy másokról nem szívesen beszél, kicsinységek miatt nem sopánkodik s kegyelmet nem koldul senkitől.« S lehet-e ennél hibebben rajzolni a szerénységet?

A köznapi élet s történelem egyiránt tanítja, hogy a szerénység mindenkor érvényesíteni tudta önmagát. Az emberiség sorsára legnagyobb befolyásu lángszellemeket a szerénység jellemzi s még azok is, kiket a nagyra-vágyás leküzdhetlen ördöge sarkalt tetteikben, még azok is a szerénység álarca alá húzódtak s rendesen igen ügyesen játszták e szerepüket. A nagyra-vágyók mintaképének, Caesarnak élete nem egyéb, mint látszólagos áldozat a szerénység oltárán: Sulla a köztársaság feje, a legelső hivatalokat helyezi számára kilátásba, ha Corneliáról, Cinna leányáról lemond s ő szerényen utasítja vissza az ajánlatokat, mert — éles szemével látja már a párt oszladozását; mikor Antonius a koronával kínálja meg, visszautasítja azt, mivel: »Csak Jupitert illeti meg a korona.« — s mivel a nép helyeslő rivalgás helyett néma bámulattal tekint az előre kicsinált játékot. Pompejus, kinek